

Recenze

Lenka Bobková – Tomáš Velička ve spolupráci s Mladou Holou a Janem Zdichyncem:
Jan Zhořelecký, třetí syn Karla IV. Vydání první. Praha: Casablanca, 2016. 407 stran,
8 nečíslovaných stran obrazových příloh. Korunní země v dějinách českého státu; VII.
ISBN 978-80-87292-35-8.

František Záruba

Monografie historických osobností, zvláště pokud jsou zpracovány dobře, což je i tento případ, jsou využitelné pro nejrůznější druhy bádání, včetně kastellologie. Jan Zhořelecký, jako mladší bratr Václava IV., je z tohoto hlediska mimořádně zajímavý. Jednak sám disponoval svou rezidencí ve Zhořelci a také se pohyboval v nejbližším okruhu svého bratra Václava IV. Vzhledem k tomu, že je tento referát publikován v *Castellologice bohemicæ*, tak se zaměříme především na otázku sídel Jana Zhořeleckého.

Nová kniha je dílem menšího autorského kolektivu v čele s L. Bobkovou a T. Veličkou, s nimiž ještě spolupracovali M. Holá a J. Zdichynec. Zvláště L. Bobková se otázce vedlejších zemí koruny české a také Lucemburkům věnuje dlouhodobě, což je velmi dobře patrné na vynikající kvalitě textu.

Z hlediska kastellologického bádání je mimořádně důležitá kapitola věnovaná Janově zhořelecké rezidenci (37–44). Jednalo se o objekt situovaný v jihozápadním nároží města při městské bráně zvané Tlustá nebo také Mariánská věž. V pramenech je tento královský dům uváděn jako „Nový dům“ (das neue haus) nebo také „Dvůr“ (v městě samotném se pak nacházel ještě jeden starší dvůr nebo možná i hrad tzv. Vogtshof, situovaný na konci ostrožny za kostelem Petra a Pavla). Vznik královského domu je bezpochyby spjatý již s Karlem IV., který jej zde nechal vystavět snad po získání Braniborska (analogickou situaci známe např. z nedaleké Žitavy, kde se rovněž nacházel královský dům), ale ještě v průběhu stavby došlo ke změně účelu a byl změněn na rezidenci Jana Zhořeleckého. Stavba domu je písemně doložena od roku 1376, roku 1377 byl snad už částečně obyvatelný a roku 1379 je zde doložena hostina s početnou účastí místní šlechty. Další stavební práce jsou doloženy k roku 1384 a naposledy se zde pracovalo roku 1391. K zániku Nového domu došlo v průběhu 15. století; roku 1474 byl zbořen a na jeho místě byla v letech 1508–1512 postavena kaple sv. Anny, při jejíž stavbě byly nalezeny hluboké sklepy. Objekt dnes sice již neexistuje a ani neznáme jeho podobu, ale vzácně jsou dochovány městské účty, které dokumentují nejen průběh stavby, ale částečně také každodenní život a různé slavnosti, které se zde odehrávaly, jako byly hostiny nebo turnaje. Tento moment je velmi důležitý také pro poznání života analogických staveb v Čechách, kde se podobné prameny nedochovaly nebo dosud nebyly adekvátně využity.

Připomenuta je také otázka Janova pražského sídla (56–58). Podle nově zpracovaného itineráře Jan v Praze trávil poměrně podstatnou část svého života a otázka, kde se nacházela jeho rezidence je tak namístě. Připomenut je zde Hrádek na Zderaze, který je poprvé doložen roku 1399 jako „*turris curiae ducis*“, což by dobře odpovídalo Janovu vévodskému titulu, což je připomenuto již ve starší literatuře. Uvažovat by se ale také mělo nad využitím Vyšehradu, kde Karel IV. nechal vystavět rozsáhlý palácový komplex, který mohl sloužit některým nevládnoucím Lucemburkům při jejich pražských pobytech a doplňovat tak Starý královský palác na Pražském hradě, který neposkytoval příliš prostoru pro návštěvy.

Velmi zajímavý se také jeví nově zpracovaný itinerář Jana Zhořeleckého (Tomáš Velička, 162–181, 335–350, též katalog listin Bobková-Velička, 280–334), který dokumentuje jeho pohyb v okruhu svého staršího bratra Václava IV. (čímž také doplňuje starší itinerář Václava IV. zpracovaný již dříve I. Hlaváčkem). Doloženy jsou pobyty Jana na hradech Václava IV. (Žebrák, Křivoklát, Karlštejn), a to občas i v nepřítomnosti Václava IV. (Křivoklát).

Celkově lze tuto knihu hodnotit jako mimořádně kvalitní monografii historické osobnosti, které lze jen stěží něco vytknout. Nutné je ocenit nejen výše zmíněné části knihy, které se věnují sídlům Jana Zhořeleckého, celkově jde totiž o velmi přínosnou monografii. Lze jen litovat toho, že se Janova zhořelecká rezidence nedochovala do dnešních dnů.